

การคุ้มครองผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก ออนไลน์ ในบริบทของกฎหมายไทย และต่างประเทศ

ในโลกแห่งเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตมนุษย์ที่ใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้อย่างมากมาย เช่น การใช้ประโยชน์เพื่อการติดต่อสื่อสารที่สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว หรือการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-Commerce ที่ทำให้ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถติดต่อซื้อขายกันได้ทั่วโลกอย่างรวดเร็วแม้ในขณะที่อยู่ที่บ้าน สำหรับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่กำลังได้รับความนิยมอีกประการหนึ่งในปัจจุบัน คือ การสื่อสารออนไลน์ ที่ได้ใช้กันอย่างแพร่หลายและหลากหลายช่องทาง หลากหลายแอปพลิเคชัน เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม ซึ่งแอปพลิเคชันเหล่านี้เป็นที่คุ้นเคยกันเป็นอย่างดี เพราะผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสาร และการแชร์ข้อมูลต่าง ๆ แต่ในขณะที่เดียวกันมีบุคคลกลุ่มหนึ่งกลับใช้แอปพลิเคชันดังกล่าวเป็นช่องทางในการทำร้าย กลั่นแกล้ง รังแกบุคคลอื่น หรือเรียกว่า “Cyberbullying” ก่อให้เกิดผลร้ายแก่ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก เช่น ความเดือดร้อนรำคาญ รบกวนความเป็นส่วนตัว และกระทบกระเทือนทางจิตใจ จนอาจ

เป็นสาเหตุทำให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก ทำร้ายตัวเอง หรือฆ่าตัวตาย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีบทลงโทษทางกฎหมายเพื่อลงโทษผู้กลั่นแกล้งรังแกและคุ้มครองผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งในบทความนี้จะได้นำเสนอถึงบทลงโทษทางกฎหมายในเรื่องดังกล่าวของต่างประเทศและประเทศไทยว่ามีบทลงโทษอย่างไรบ้าง

การกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ (Cyberbullying) หมายถึง การสื่อสารด้วยการส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ลักษณะต่าง ๆ เช่น ข้อความ ภาพ ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงทางสื่อออนไลน์ โดยมุ่งส่งผลกระทบต่อผู้ถูกรังแก^๒ ซึ่งในบางครั้งยังอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่อาจเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของผู้ถูกรังแกด้วย การกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์เป็นการเปลี่ยนรูปแบบจากการทำร้ายกันทางกายภาพมาเป็นการทำร้ายด้วยข้อความหยาบคาย ล้อเลียน รังควาน ทำให้อับอาย แบนลี้คมลุ่มขู่ ผ่านข้อความ ภาพ คลิปวิดีโอ หรือโพสต์ต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วเพียงไม่กี่วินาที หรือแม้แต่การบล็อกหรือการกีดกันผู้อื่นออกจากกลุ่ม สร้างความเกลียดชังและอคติ ก็ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ ทั้งนี้

* วรรณิกา พัชรข. วิทยากรชำนาญการพิเศษ, กลุ่มงานกฎหมาย ๒, สำนักกฎหมาย, สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

^๒ คณาธิป ทองรวีวงศ์, รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (E-Proceedings) : มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิบุคคลจากการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ ซึ่งนำไปสู่การฆ่าตัวตาย : ศึกษากรณีกฎหมายความปลอดภัยไซเบอร์, ๒.

โดยการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์อาจจะไม่ได้มีผลกระทบทางกายภาพ แต่จะมีผลกระทบด้านจิตใจ เช่น ทำให้ผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกเกิดความเครียด ความกังวล หวาดกลัว ซึมเศร้า กังวลต่อการเข้าสังคม เป็นต้น และบางกรณีอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้

กฎหมายเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ในต่างประเทศ และในประเทศไทย

ประเทศแคนาดา

กฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber-safety Act 2013) ของรัฐ Nova Scotia ในแคนาดา มีที่มาจากข้อเท็จจริงกรณีการฆ่าตัวตายของผู้เยาว์ ซึ่งถูกกลั่นแกล้งรังแกด้วยการสื่อสารข้อมูลทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีผู้คุมครองเหยื่อผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ และกำหนดความรับผิดชอบสำหรับผู้กลั่นแกล้งรังแก สำหรับกลไกการดำเนินคดีตามกฎหมายนี้ ผู้เสียหายหรือญาติมีสิทธิเรียกร้องทางแพ่งให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครอง รวมทั้งเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแก ซึ่งหากศาลพิจารณาแล้วเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งคุ้มครอง เช่น ห้ามผู้ถูกร้องเรียนกระทำการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ ห้ามผู้ถูกร้องเรียนติดต่อสื่อสารกับผู้เสียหายหรือบุคคลที่กำหนด आयัดหรือยึดอุปกรณ์สื่อสาร ห้ามผู้ถูกร้องเรียนใช้บริการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตจากผู้ให้บริการ เป็นต้น โดยคำสั่งนี้มีผลได้ไม่เกิน ๑ ปี การฝ่าฝืนคำสั่งดังกล่าวมีโทษทางอาญา คือ ปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ เหรียญ หรือจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนี้โทษทางอาญาแล้ว กฎหมายนี้ยังกำหนดการเยียวยาทางแพ่งสำหรับผู้เสียหายด้วย นอกจากนี้ ในกรณีผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแกเป็นผู้เยาว์ ผู้ปกครองต้องร่วมรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วย เว้นแต่ผู้ปกครองจะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ดูแลผู้กระทำอย่างสมเหตุสมผลแล้ว ในขณะที่ผู้กระทำก่อเหตุกลั่นแกล้งรังแก^๓

ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาพบการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในกลุ่มเด็กและเยาวชน จึงมีความพยายามเสนอกฎหมายเฉพาะสำหรับการกระทำดังกล่าวคดีสำคัญ ซึ่งนำมาสู่การเรียกร้องให้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับ

การกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ คือ คดี United States V. Drew ที่ศาลตัดสินในปี ค.ศ. ๒๐๐๙ โดยข้อเท็จจริงในคดีนี้เกิดขึ้นในปี ค.ศ. ๒๐๐๖ กล่าวคือ Lori Drew ได้ลงทะเบียนใช้งานเว็บไซต์เครือข่ายสังคม MySpace และกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่นจนทำให้ผู้นั้นฆ่าตัวตาย แต่การกระทำของ Lori Drew ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายของมลรัฐ Missouri พนักงานอัยการจึงนำกฎหมายความผิดทางคอมพิวเตอร์มาฟ้อง Lori Drew ในข้อหาเข้าถึงคอมพิวเตอร์โดยปราศจากอำนาจเนื่องจาก Lori Drew ฝ่าฝืนข้อตกลงการใช้งานของเว็บไซต์เครือข่ายสังคม MySpace โดยกรอกข้อมูลที่ไม่ถูกต้องในการสมัครใช้งาน แต่ศาลเห็นว่าเป็นเพียงการฝ่าฝืนข้อตกลงการใช้งานของเว็บไซต์ ยังไม่ถือว่าเป็นการเข้าถึงคอมพิวเตอร์โดยปราศจากอำนาจ จากคดีนี้ได้มีการเสนอร่างกฎหมายว่าด้วย “การป้องกันการกลั่นแกล้งรังแกทางอินเทอร์เน็ต” (Megan Meier Cyber bullying Prevention Act) ในปี ค.ศ. ๒๐๐๘ ซึ่งกำหนดองค์ประกอบความผิดของการกลั่นแกล้งรังแกทางอินเทอร์เน็ตไว้ว่า “ผู้ใดส่งการสื่อสารระหว่างรัฐหรือระหว่างประเทศ ด้วยเจตนาในการบังคับ ชูเชิญ ช่มชู้ ครอบงำ หรือก่อให้เกิดความเศร้าเจ็บปวดทางอารมณ์ต่อผู้อื่นโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อสนับสนุนพฤติกรรมที่ชั่ว ๆ และรุนแรง ดังกล่าว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกลั่นแกล้งรังแกทางอินเทอร์เน็ต ต้องระวางโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ”^๔ แต่ในระดับรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา ยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ ดังนั้น หลายรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้ออกแบบมาตรการทางกฎหมายเพื่อจัดการกับปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์โดยตรง^๕ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายมลรัฐ Nova Scotia ในแคนาดาแล้ว พบว่ามีหลักสำคัญคล้ายคลึงกัน คือมุ่งใช้บังคับกับการกระทำอันเป็นการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ และให้มีบทกำหนดโทษทั้งการเยียวยาทางแพ่งรวมถึงโทษทางอาญา^๖

ประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์โดยเฉพาะ แต่เป็นการปรับใช้กฎหมายหลัก จำนวน ๒ ฉบับ คือ ประมวลกฎหมายอาญา

^๓ คณุตม์เชษฐ นพภลย์, ปัญหาทางกฎหมายในการปรับใช้กับกรณีการรังแกบุคคลจากสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ (การค้นคว้าอิสระ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๖๐), ๓๘-๔๑.

^๔ อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ ๒, ๔๑-๔๒.

^๕ เมธินี สุวรรณกิจ, มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกในสังคมออนไลน์ (วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๖๐), ๖๑.

^๖ อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ ๒, ๔๒.

และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่ในบางครั้งการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์อาจไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายทั้ง ๒ ฉบับดังกล่าว

(๑) ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๓๒๖ บัญญัติไว้ว่า

“ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” แต่ในบางครั้งการส่งข้อความผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น ไลน์ (Line) หรือกล่องข้อความของเฟซบุ๊ก (Facebook Messenger) สามารถที่จะส่งข้อความไปยังบุคคลนั้นโดยตรงโดยที่ไม่มีบุคคลที่สามรู้เห็น จึงอาจทำให้ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรานี้ แต่หากมีการเผยแพร่ข้อความกลั่นแกล้งรังแกในหน้าหลักของเฟซบุ๊ก หรือในกลุ่มไลน์ ซึ่งมีบุคคลที่สามรู้เห็น ก็อาจจะนำมาตรา ๓๒๖ มาปรับใช้ในการลงโทษได้ ถ้าเข้าองค์ประกอบอื่น ๆ ครบถ้วน

มาตรา ๓๙๒ บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดทำให้ผู้อื่นเกิดความหวาดกลัว หรือความตกใจ โดยการขู่เข็ญ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” แต่การกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์หลายกรณีอาจเป็นเพียงการใช้ถ้อยคำ ข้อความ หรือภาพ ที่ทำให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกรู้สึกเสียใจหรือวิตกกังวล จึงอาจจะยังไม่เข้าองค์ประกอบถึงขั้นเป็นการขู่เข็ญทำให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกรู้สึกหวาดกลัว หรือตกใจ และยังไม่เป็นความผิดตามมาตรานี้

(๒) พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐

การกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ถือเป็นการนำเข้าสู่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ เช่น ข้อความ หรือภาพ อันส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ถูกรังแก ได้แก่ เกิดความรู้สึกมีปมด้อย เศร้า หดหู่ เสียใจ ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้มิได้มีฐานความผิดเฉพาะสำหรับกรณีการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์โดยเฉพาะ แต่อาจจะมิบบทบัญญัติบางมาตราที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อลงโทษผู้กลั่นแกล้งรังแก และคุ้มครองผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ได้ เช่น การเผยแพร่ภาพลามกอนาจาร ทำให้ผู้อื่นรู้สึกอับอาย อาจนำมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ใดนำเข้าสู่

ระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ มาปรับใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากรการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ที่หลายคนอาจจะคิดว่าเป็นเพียงปัญหาเล็กน้อยนั้น แต่สำหรับผู้ที่ถูกรังแกซ้ำ ๆ อาจเกิดความรู้สึกเศร้า เสียใจ มีปมด้อย และเมื่อความรู้สึกนั้นถูกสั่งสมเป็นเวลานาน อาจเกิดการกระทำบางอย่างที่ไม่ควรเกิดขึ้น โดยเฉพาะหากผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกเป็นเด็กหรือเยาวชนที่อาจจะมีความหวาดกลัวหรือการควบคุมทางอารมณ์น้อยกว่าผู้ใหญ่ ประกอบกับปัจจุบันประเทศไทยก็ยังไม่มีความหมายเฉพาะควบคุมดูแลในเรื่องดังกล่าว และทำได้เพียงการนำกฎหมายเท่าที่มีอยู่มาปรับใช้ในการลงโทษ ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นในทางวิชาการว่าปัจจุบันสมควรมีการเสนอกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นการเฉพาะ โดยอาจจะเสนอเป็นร่างกฎหมายใหม่ หรือร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีอยู่แล้ว และสังคมไทยควรให้ความสำคัญกับปัญหาในเรื่องนี้ และร่วมมือกันในการปรับปรุงพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้แก่เด็กและเยาวชนให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง รวมทั้งผู้ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ทุกคนก็ควรที่จะใช้สื่อต่าง ๆ เหล่านี้ในทางที่เกิดประโยชน์และสร้างสรรค์ ไม่ใช่ในการทำร้ายผู้อื่น เพื่อให้สังคมของเราสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขต่อไป ■